

Müasir dövrdə qlobal çağrışlara Azərbaycanın multikulturalizm töhfəsi

XX əsrin sonunu əsasən sosialist düşərgəsinin süqutu nəticəsində, dünyanın mövcud siyasi xəritəsinin dəyişməsi, habelə ictimai həyatın müxtəlif sahələri ilə bağlı bir sıra qlobal problemlərin yaranması və gərginləşməsi ilə səciyyələndirmək olar. İqtisadi, ekoloji və demografik problemlərlə yanaşı, əxlaqi-etiğ dəyərlərə lazımi diqqət yetirilməməsi nəticəsində mənəviyyat problemləri də kəskinləşmişdir. Bundan başqa, dünya dinləri arasında mövcud fərqlərə əsaslanan "sivilizasiyaların toqquşması" nəzəriyyəsi meydana çıxmış və öz tərəfdarlarını tapmışdır. Bəzi separatçı qruplaşmalar bir çox həllarda öz fəaliyyətlərinə bərəət qazandırmaq məqsədilə dini amildən istifadə edirlər.

Bəşər tarixində indiyədək toplanmış və daim zənginləşən müxtəlif təcrübələr cəmiyyətin mövcudluğunu mühüm amillərindən biridir. Bu baxımdan Azərbaycanın multikulturalizm modeli və xalqımızın tolerantlıq ənənələri qlobal dünyanın təcridolunma, ayri-seçkilik, ksenofobiya, islamofobiya, antisemitizm kimi çağrışışlarına çox gözəl cavabdır. Şərqlə Qərbin qovuşğunda yerləşən Azərbaycanın coğrafi mövqeyi ölkəmizin mədəni müxtəlifliyinə şərait yaradıb. Əsrlərdən bəri müxtəlif mədəniyyətlərin, dinlərin və etnik qrupların nümayəndələri Azərbaycanda sülh və təhlükəsizlik şəraitində bir aile kimi yaşayıblar.

Beynəlxalq anlayışda multikulturalizm eyni ölkədə yaşayan xalqların mədəniyyət hüquqlarını tanıyan humanist dünyagörüşü və ona uyğun siyaset kimi qəbul olunur. Məsələyə bu prizmadan yanaşıqda Azərbaycanda müxtəlif millətlərin, dinlərin və mədəniyyətlərin nümayəndələrinin sərbəst yaşamaları üçün bütün zəruri şəraitin yaradıldığını görürük. Müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra isə ölkəmizdə multikulturalizm ənənə-

lərinin güclənməsinə dövlət dəstəyi formalasılıb ki, indi bu dəstək özünün çıxəklenmə dövrünü yaşayır.

Bu gün Azərbaycan dinlərarası, mədəniyyətlərərəsi münasibətlərin tənzimlənməsi baxımından dünya üçün bir nümunədir. Ölkəmizin ev sahibliyi etdiyi beynəlxalq tədbirlər, o cümlədən Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq forumları, Bakı Humanitar, Bakı Qlobal forumları, Dünya dini liderlərinin sammitləri, 2016-ci ilin respublikamızda "Multikulturalizm il", 2017-ci ilin "İslam həmrəyliyi il" elan edilməsi, Bakının (2009), Naxçıvanın (2018) İslam Mədəniyyətinin paytaxtları seçilməsi, ölkəmizin ilk Avropa Oyunlarına, IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarına ev sahibliyi və digər bu kimi tədbirlər Azərbaycanı sivilizasiyalarası dialoqun, multikulturalizmin, siyasi, iqtisadi, humanitar və digər sahələrdə qlobal məsələlərin müzakirə olunduğu mərkəzə çevirib. Ölkəmiz həm İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının fəal üzvüdür, həm də Avropa İttifaqı ilə yaxın münasibətlərə malikdir. Azərbaycanın dünyada multikulturalizmi təbliğ etmək təşəbbüsü ilə keçirdiyi tədbirlər nəinki respublikamızın, dünya ictimaiyyətinin həyatında mühüm hadisə kimi dəyərləndirilib. Hələ 2008-ci ildən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə həyata keçirilən "Bakı Prosesi" müxtəlif qitələrdə yaşayan fərqli etnik, mədəni, dini və linqvistik mənsubiyəti olan ayrı-ayrı insanlar və qruplar arasında qarşılıqlı anlayış çərçivəsində səmimiyyət və hörmətə əsaslanan fikir mübadiləsi üçün müsbət platforma yaradıb.

Dövlətimizin başçısı 2019-cu il mayın 2-də V Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun açılışı mərasimində deyib: "Xatirimdədir, 8 il əvvəl ilk forum təşkil ediləndə biz onun bu qədər geniş beynəlxalq dəstək qazanacağını təsəvvür edə bilməzdik. 2011-ci ildə bizim mədəniyyətlərarası dialoqa həsr

edilmiş dünya forumunun təşkil edilməsi təşəbbüsümüz tariximiz, coğrafiyamız və düşüncəmizdən qaynaqlanır ki, dünyani təhlükəsiz etmək üçün biz sivilizasiyalar, mədəniyyətlər və müxtəlif etnik qrup və dinlərin nümayəndələri arasında dialoqun təşviqi sahəsində çox fəal olmalıdır. Bizim tariximiz mədəni müxtəliflik tarixidir və bu gün həmin tarixi ırs əsasında Azərbaycan dünyaya mədəniyyətlərarası dialoqun ölkələri yaxınlaşdırmağın, müxtəlif mədəniyyət və sivilizasiya nümayəndələri arasında yeni körpülərin qurulmasının yeganə yol olduğunu nümayiş etdirir. Multikulturalizm bizim üçün həyat tərzidir. Bu söz nisbətən yeni olsa da, biz həmin ab-havada əsrlərboyu yaşamışıq".

Xatırladaq ki, SSRİ dağilan dövrdə ölkəmizdə cəmi 17 məscid fəaliyyət göstərirdi, bu gün onların sayı 2200-dən çoxdur. Hazırda Azərbaycanda 13 kilsə, 7 sinagog fəaliyyət göstərir. Vətəndaşların böyük əksəriyyəti müsəlman olan ölkəmizdə digər dinlərə də xüsusi qayğı göstərilir. Ölkəmizdə dövlət qeydiyyatından keçmiş 861 dini icma fəaliyyətdədir. Bunlardan 830-u İslam, 31-i qeyri-islam təmayüllüdür. Bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin 2019-cu il noyabrın 14-də Bakıda keçirilən Dünya dini liderlərinin II Sammitinin açılış mərasimində söylədiyi "Azərbaycan çoxkonfesiyalı, çoxmilətli bir ölkədir və bu, bizim böyük sərvətimizdir. Dini və etnik müxtəlifliyimiz bizim böyük sərvətimizdir. Azərbaycanda uğurlu inkişafın, sabitliyin bərqrər olması istiqamətində atılmış bütün addımların arxasında dini və milli dözümlülük, tolerantlıq və multikultural dəyərlər dayanır" fikrini xatırlatmaq yerinə düşər.

Bütün bunların nəticəsidir ki, Şərqi və Qərbi sivilizasiyaları arasında dialoqun yüksək səviyyədə təşkil edilməsində mühüm rol oynayan Azərbaycanın beynəlxalq aləmdəki nüfuzu günbegün artır. Azərbaycan Respublikası bütün dünyada etnomədəni münasibətlərə, fərdiliyə, özünüüfadə terzlerine tolerant münasibət bəsleyən nümunəvi dövlət kimi tanınır. Ölkəmizin bu uğurlarını dünyadan liderləri, beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri döne-döne vurğulayırlar.

Müasir müstəqil Azərbaycanın bugünkü həyatı multikultural və tolerant ənənələrimizi daha geniş təbliğ etməyə imkanlar yaradır. Qeyd edək ki, "Azərbaycan multikulturalizmi" fənninin programının yaradılması və dərsliyinin hazırlanması, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin fəaliyyəti, müxtəlif xarici ölkə universitetlərində bu fənnin tədrisi, yay və qış məktəbləri bu sahəyə olan marağın gündən-günə artdığını göstərir. Azərbaycanın əsrlərboyu bu sahədə topladığı zəngin təcrübə, eyni zamanda, bu gün bəşəriyyəti narahat edən problemlərin həllinə töhfə verir.

Davamlı inkişaf yolu ilə inamla addimlayan Azərbaycanın məqsədi regionda və dünyada sülhün, məhribən qonşuluq münasibətlərinin, hüquq bərabərliyi və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq prinsipləri əsasında əməkdaşlığın bərqrər olunmasıdır. Bu məqsədlər təcavüzkar Ermənistanla müqayisədə Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq münasibətlərde mövqeyini və nüfuzunu xeyli gücləndirməkdədir. Odur ki, dünya birliyi Azərbaycanın təkçə ərazi bütövlüyünün bərpa olunmasına yönəlik səylərini deyil, həm də onun dünyada sabitliyin, əmin-amanlığın, mədəniyyətlər arasında dialoqun qurulması istiqamətində fəaliyyətini dəstekləyir.

Vüqar ƏMRULLAYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
yanında Dövlət İdarəciliy Akademiyasının
magistrantı.